List 31. **NOVICE** Tečaj XXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 31. julija 1867.

Gospodarske stvari.

Besedica o rastlinskih boleznih.

Kmetovalcem je sploh znano, da vsaktero pleme rastlin hoče zemlje s posebnimi lastnostmi, da dobro plenja, lep in zdrav sad donaša. Kar ljubi ilovico, to ne storí dobro na apnopeščeniku; kar tirja kremenik, to ni siliti v maščevita tla.

Tako vidimo, da trsje, kostanj najbolje storí na kremeniku, da jablana, hruška, češnja ljubi laporasta tla, češplja apnenasta, da pšenica dobro storí v ilovici, namešani z apnencem, rž v rahlih peščenih solčastih tleh.

Na vprašanje: zakaj to? gré odgovor, ker te razne rastline sebi ugodni živež v takih tleh najdejo.

Res je, da tudi zrak mnogo pripomore k veseli rasti; al sam zrak brez ugodnih tal ne zamore ničesa; ugodna tla in zrak odškodvata kmetovalca za imeti trud z obilim in zdravim pridelkom; ako pa teh ni, je le malo revnega, še celó bolehnega pridelka.

Tako gotovo je tudi, da tudi sicer ugodna, pa več let zaporedoma z isto frugo obsejana tla ne dajo več obilega in zdravega pridelka, ker so se že znebile rastlinam ugodnih obstojnih delov; rast hira, pridelek je pičel, reven, povrh še nezdrav.

Pri tacih okoliščinah je naloga kmetovalcu, da pozveduje sredstev, s kterim se dajo tla v prejšnji rodovitni stan postaviti, in kaj še sicer početi, da se nadjani pridelek dobiva.

Ta naloga je za navadne kmetovalce težka, njihove vednosti ne segajo tako daleč, da bi vedeli: kteri obstojni deli, rastlinam v dobro rast neobhodno potrebni, so že pošli. To na tanko preiskati, je naloga zvedenih kemikarjev.

Navadni kmetovalec si prizadeva obožana tla z gnojem krepčati; al vprašanje je: ali ima gnoj v sebi to, česar je treba, in ali povračuje tlém vse dele, ktere so po večletnem istem obsevanji oddala? Ako se ni to zgodilo, mora rast zastajati; nadjanega pridelka ni v navadni množini, in še ta je male vrednosti, bolehen, žito snetivo, krompir bolan, grozdje bolno.

Ne morem se znebiti misli, da rastlinske bolezni izvirajo sploh od prepičlega ali pa neugodnega živeža, ki jim dohaja iz tal. Zato je naloga kemikarjev, na tanko preiskati, kakošen naj je gnoj, s kterim gré gnojiti raznim žitom in drugim poljskim pridelkom, tako tudi trsju in sadnemu drevju.

Vse drugače se bode to obrnilo, kadar bo mladini prostih kmetovalcev v pristojnih šolah se priložnost podelila, s kemijo se toliko seznaniti, kolikor jej je treba za njen stan.

Naj toraj vlada, in vsakdo, ki ima kaj o tej reči govoriti in ukazovati, skrbi, da na vso moč potrebne kmetijske šole se brez obotavljanja osnujejo, da ne zaostane slovenski kmetovalec preveč — na škodo sebi in domovini!

O zložbi zemljišč.

V novejših časih se veliko govorí in pisari o zložbi zemljišč, kar je v nekterih krajih tako daleč prišlo, da vlade jo po sili izpeljujejo, češ, da je skupaj ležeča zemljišča lože in koristniše obdelovati, da se s tem mnogim prepirom pričo mejá v okom pride, tudi da je vsakemu posestniku lože svoje lasti varovati in koristno obdelovati jo.

Vse to je resnično, vendar je pomisliti treba in dobro prevdariti, kako bi se ta zložba imela speljavati, da ne bi kmetovalcem namesti koristi škode donašala.

Vsak kmetovalec vé, da pšenica hoče drugačne zemlje mimo rží, ječmena, prosá itd.; kar dobro obrodí na ilovici, ne storí tako na peščenih tleh na kremeniku, na laporji, na šoti, in tako tudi narobe ne. Tudi se vé, da kako leto dobro obrodí žito ene sorte, drugo druge sorte; zato umni kmetovalec rad seje več sort žita, da, če mu eno žito spodletí, mu saj drugo obrodí.

Ako pa gospodar ima le eno sorto tal, mu utegne pridelek popolnoma spodleteti, in huda revščina je nasledek take letine.

V oziru na to okoliščino je tedaj treba, da se zložba zemljišč kmetovalcem popolnoma na voljo prepusti. Po taki poti se bodo mali kosi zemljišč sčasoma zedinili, da se bodo lože obdelovali, pa tudi več pridelka donašali. Dr. Or.

Gospodarske skušnje.

* Kteri čas pozimi drevje cepiti bi bil najbolji — je dr. Müller v Genthinu skušal in se je prepričal, da se lahko cepi koj jeseni po prvi slani, ko listje z dreves pade, on je cepil, kakor je mraz pripuščal, od meseca grudna do sušca, in vsi cepiči so se prijeli. To bi bilo prvo, kar bi se moralo dalje skušati. — On se je prepričal, da zgodnje cepljenje ima posebno dober vspeh pri koščičastem drevji, kterega sok v sebi ima klej. Kajti, če se tako drevje prepozno cepi, kadar se že sok iž njega cedi in suši, brani ta vlačni in trdi klej, da se ne more sok pretakati, in cepiči se ne morejo prijeti. Če se pa v zimskem času koščeno sadje cepi, se peclarji koj primejo, in to je še važnejše, da se skuša.

* Kadar se kdo zeló opeče — priporočajo, da je dobro spečenino na debelo pokriti z rženo ali kako drugo moko. S tem se najhujša bolečina precej ustavi. Fr. Weber, kontrolor sladkornice v Solovici oznanja, da je s tem pripomočkom hude spečenine vselej ozdravil v 2 ali 3 tednih.

Popotnikove opazke po Angležkem.

(Dalje.)

V zadnjem listu sem že omenil naših pašnikov primerjaje jih z angležkimi, pa ker se mi stvar važna dozdeva, ne morem, da ne bi opomnil neke napake, ki je pri nas obča. So li tako imenovane „gmajne“ pri nas na korist ali na škodo? Mislim, da bi vredno bilo, da bi marsikteri gospodar to vprašanje premišljeval; meni se dozdevajo spašniki v sedanjem času in napredku velika napaka, ki gospodarstvu in živinoreji mnogo škoduje. Na „gmajne“ zganjajo cele vasí vse, kar imajo živega; videti moreš tam vole, krave, konje, osle, ovce, koze, svinje, gosi, pure itd., in to vse zmešano drugo med drugim. Kako bi se uboga živina mogla na pašnikih te vrste kakor koli rediti? Kteri gospodar neki ne bi mogel razumeti tega, da različne vrste živina potrebuje različnih jej primernih pašnikov, da vol ali krava nič več dobiti ne more tam, kjer je ovca ali koza se pasla, da govedo in konj se ne zlagata, niti med seboj, niti z drobnico? Kako se pa k goveji živini, ovcam in konjem morejo še svinje, gosí in pure na enem in istem pašniku družiti, tega ne vem; kteri gospodar mi more to skrivnost razumeti in to napako odobriti? Se ti li ne smili uboga živina, videti jo v poletnem času pretegnjeno in klavrno postopati po gmajni, ktera je tako gola, da bi na nji lahko šivanko našel, in ako je še nekoliko travice, pognjusila in ostudila jo je različna živina druga drugi tako, da je vživati ne more nobena. Koliko je še drugega zla na teh pašnikih, to vsakdo lahko vidi, ni mi treba tukaj naštevati. Naj bi si kak „thierschutzverein“ tudi ktero takošno gmajno ogledal; tù bi mu pač tožbe ne manjkalo. Po mojih mislih v sedanjem sebičnem času gmajne gospodarstvu le škodujejo in najboljše bi bilo, jih celó odpraviti. Naj bi o tem še kteri bolj skušen gospodar svoje misli povedal. *)

Po teh kratkih opazkah o živinoreji naj zdaj na kratko nekaj še o vrtnarstvu in poljedelstvu angležkem omenim. Kakor v mnogo drugih stvaréh, tako so nam Angleži tudi v vrtnarstvu in poljedelstvu mnogo naprej in imamo se od njih mnogo učiti. Pa ravno nesrečna beseda in stvar „učite se“ to je klupa, na ktero se vedno ovešamo in za drugimi zapadnimi národi zaostajamo. Na Angležkem se je že pred 400 leti na zboljševanje vrtnarstva, poljedelstva in živinoreje delalo in za to se je trudil kralj in prvi plemenitaši in ne samo ubogo ljudstvo. Kako pa se je pri nas godilo? Ni starih časov spominjati se; reči se more, da v Avstrii se do leta 1848. plemstvo ni ne samo nič brigalo za gospodarstvo, temuč ga je še tlačilo, in tako imenovana „gospôda“ prezirala in zaničevala je večidel kmeta in kmetijstvo. Dolgi birokratični despotizem, ki je Avstrijo grlil, in temu primerna odgoja mladeži za različne stanove, stari predsodki in stare navade, ki od danes do jutri ne minejo, vse to je krivo, da pri nas umno kmetijstvo ali gospodarstvo v obče le malo napreduje in kmet vedno hira.

Kmetijstvo je v avstrijskem gospodarstvu gotovo glavni faktor ali barem moral bi biti, pa poglejmo, koliko se za to storí? Šol imamo v Avstrii mnogo tako ljudskih, realk in gimnazij, v tem obziru nikako nismo za Angležko zaostali, da, celó reči morem, po tem, kar sem se po lastnih skušnjah z angležkimi šolami seznanil, so naše v nekterih stvaréh še boljše; največa razlika vendar je ta: pri nas so šole osnovane po „šablonah“ (po enem kopitu), na Angležkem po goli „praktiki“, to je, kakor potrebe vsakdanjega življenja zahtevajo za narod svoboden v svobodni deželi, in to je njihova prednost velika. Nauk, kteri se v naših šolah najbolj pogreša, ki pa je, rekel bi, vsakemu človeku najbolj potreben in se menda na Angležkem najbolje gojí, je národno gospodarstvo.

Omikanemu človeku treba je vedeti, kako Homer trojski boj popeva, kako je Enej v Italijo dospel, pa koristno in potrebno je tudi vedeti to, kar je pisal Adam Smith v svojem slavnem delu „Wealth of Nations“ ali kar učí menda sedaj največi politiški ekonom John Stuart Mill. (Dal. prih.)

*) Predposlednji deželni zbor kranjski je sklenil postavo osnovati, po kteri se imajo — z malimi izjemkami — občinski pašniki (gmajne) med njih lastnike razdeliti, da tako izginejo iz sveta. Vred.

Zgodovinske stvarí.

Vojska Panonov z Rimljani.

Zgodovinska črtica.

Spisal Dav. Trstenjak.

(Dalje.)

Slavna, junaška vitežka Panonija je nehala.

To je bil junašk narod, bode vsak pritrdil, kdor to zgodovinsko črtico bere. Al kakošnega plemena, kakošnega jezika je bil ta narod? — bode marsikteri vprašal.

Že 15 let se trudim dokazovati, da so Panoni bili Slovani; — v tem trdenji tudi še danes nisem opešal. Al nisem jaz edini iziskovalec predhistoričnega slovanskega starinstva, kteri to trdi. Sedem sto let pred menoj je to trdil slavni ruski letopisec Nestor v Noriku (po berilu drugih: v Iljuriku) so bili prvi Slovenje“; nekaj pozneje za njim poljski Kadlubek, češki Dalemil in konec 13. stoletja letopisec poljski Dzierzwa, kteri Panonio imenuje „mater et altrix“ — matko in krmiteljco Slovanov. Za njimi so se pogovarjali Papanek, Severini, Katančič, in v novejši dôbi, v kteri je obvladalo kritično zgodovinopisje, trdili so to učeni Poljak Surowiecki, slavni Šafařik, najnovejše Rački in Sasinek, možá globoke učenosti, Poljak Bielowski, in med Nemci Mannert in učeni Hahn. Šafařik je sicer mislil, da so Praslovene prisedši Vlahi (Galli) do čistega porinili za Karpate; al dosti neovržljivih dokazov govorí, da še so se obdržovale imenitne betve za vladarstva rimskega noter do prihoda Atilovega.

V različnih svojih člankih, raztresenih po slovenskih in nemških časnikih, sem dokazal iz točnih virnikov, jezičnih ostankov, spomeniških podobščin, iz primer sporočevanj grških in rimskih klasikov, iz zjednačenj historiških sporočil, da je od severnega in iztočnega Dunaja do mej ilirskih Dardanov in Japudov živel poseben, od Keltov, Trakov in Ilirov različen narod, in da ta ne more se drugemu plemenu prištevati ko slovanskemu.

Tacit govorí o posebnem panonskem jeziku, ki so ga govorili Osoni kraj virov Visle, in kterih jezik se je razločeval od germanskih, keltskih in varmatskih rodičev onih pokrajin. Dio Cassij nam je ohranil besedo panoš iz jezika nekdanjih Panonov, s ktero so izrazovali halino platneno z rokavi. Noben drug jezik ne pozna te besede v pomenu platnene haline, kakor slovanski: ruski panja, — slov. ponjava itd.

V valerski Panoniji je stalo mesto Bregetio; — vsi pisatelji noter do Jordana pišejo: „da je to mesto imelo na severni strani tekoči Dunaj in zraven ležeč breg (ripam), ki je bil pripraven za življenje in za vsaktera poslopja, na južni strani pa je okoli mesta se vleklo jezero v podobi mesečevega srpa.“

Ves filologični svet pokličem na sodbo, naj mi iz vseh starih jezikov dokažejo, da Bregeče ni slovan-

ska beseda. Slovan nima druzih besed za mesta kraj vod in jezer kot Breg, Bregeče, Brežice itd.

Katančič je zapisal (Comment in Caji Plinii Panoniam str. 22.), da so Panoni imenovali v svojem jeziku: segešte (sigešte = segešče-ostrov otok, in pravi, da je Segeste mesto, ki je pod Siskom na otoku stalo, dobilo svoje ime po otoku. Seget, siget je slovanska beseda, in Magjari so tudi to, kakor neskončno dosti drugih, prijeli od Slovanov za poznamovanje — otoka.

Ali podajmo še se h drugim dokazom. Dio Cassij (l. c.) sporočuje, da so se brajski Panoni povzdignili pod svojim: „Batom.“ Bat toraj ni osebno, temoč dostojanstveno ime. To je že spoznal častivredni Severini pred več ko sto leti. (Glej: Severini Panonia, Lipsiae 1770. 98. b.)

To učeni Sasinek (Dejinny str. 9), in tudi jaz ne morem drugače sukati Dio Cassiovega teksta.

Ime Panonia sem poskusil že trikrat razložiti; al ni me sram vse moje razlage (od panuš, ker so bili v platnene panje oblečeni, ali pa od pana, panka, močvirna itd.) zavreči, in se lotiti zgodovinske razlage. Dio Cassij in Appian sporočujeta, da so Panoni živeli v zadrugah (Hauscommunionen), kar je prestaro slovansko upraviteljstvo, — brez obče oblasti in občega vladarstva, niso imeli občega tribunala in ne knezov, kteri bi njim bili zapovedovali, temoč živeli so po pristavah in kmetijah. Zato ima rajni Poženčan celó prav, ako reče: „Panonia ima najbrže ime od slovenskega pan, kar tudi gospod pomenja. Tu so bili pani vsak v svoji okolici, brez da bi bila cela dežela kacega posebnega kralja ali cesarja imela, zato se ji je reklo zborno Panonia, Panovina,*) namest kraljestvo ali cesarstvo. Taka vlada je bila nekdaj najbolj po duhu slovanskega ljudstva.“ (Poženčan, rokopis „Sledi Slavjanstva.“) **)

Demokratična je bila v pradôbi vladna uredba pri vseh Slovanih, in kako bi se tedaj drugače mogel v patrialhalni državi glavar imenovati, kakor Bato?

Bato pa je prestaro ime za oče. Rus še sedaj svojega carja drugače ne imenuje ko batjuško. Slovenski Hrvatje poznajo to besedo; njim je batjenik (baćenik) dedič, haeres (cerkvenosl. baština, po znani metath. tj = št). V češčini pomenja batek, uterinus, toraj sopet pomen roditelja. Močni vladar bulgarski leta 679. se je naravnost imenoval Batoj.

Pri moravskih Valahih se prvi pastir na valaši (pastirskem stanu veli batja, to je oče pastirjev, podložniki njegovi se velijo: valahi, valaši, ki ovce pasejo, njegova žena pa: batjovka.***) Valahi — Valaši, tudi oblika Laši se sliši, niso kje potomci Vlahov (Wälsche, Waliser), kakor keltomanski pisatelji brbrajo; — valah, vlah, po odpadlem glasniku v — lah (primeri: lat, las, ladati, za prvotno: vlat, vlas, vladati) je stara slovanska beseda za pastirja, sansk. vallu, pastir, slov. veles, rusk. volos, bog pastirjev, zato: Velesovo, Velenje, Velenjek, Valunje, in kjer imamo topična imena: Laško, Lašiče, Lahomlje ne smemo ročno na Lahe (Talijane) misliti, temoč na — slovenske pastirje.

V boji Panonov z Rimljani vidimo, da so oni bili močnejši del, ilirski (dalmatinski) Disidiati pa slabejši. Vojvoda obojih sta se velela Bato, saj je pogon jarem sužnosti stresiti od slovenskih Panonov se pričel.

Drugo dostojanstveno ime je bilo Pines, Pineš, ali Pinež. Tudi to ime je slovensko, in pomenja načelnika pine, kar pomenja večo pastirsko občino, okrajino.*)

V tej vojski naših slovanskih preddedov vidimo, da so sorodni Noričani bili s Panoni ozko združeni, sosedne ilirske Dalmatince je ž njimi zvezala želja za samostalnost in narodno svobodo, Nemec Markoman pa je bil pasiven, kakor povsod, kjer bi Slovan kakošen dobiček našel. Trak in Sarmat sta lukala čez Dunaj, mikalo je ju po bogatih panonskih ravninah.

*) Primeri poznamovanja: Banat, Hercegovina, Churpfalz, Dauphine itd. Pis.

**) Tako razlagajo to ime tudi: Timon. Im. Hung. p. 1. l. 2. p. 56. Severini l. c. glej tudi: Slovesnost. l. 1863. str. 23. Pis.

***) V fari sv. Benedikta opominja na: batjo — batja — baćo — baća ime vesi: Baćkova.

*) Pine so se pri starih Slovanih velele pastirske občine, ktere so dosti masla in sira napravile, morale so davat dvostručno potrebo („sugubu potrjebu“ — Opfergabe). V slovenščini še poznamo besedo: pinja = motilnica, Butterkübel. Kakor je batja bil oče pastirjev in njih kralj, primeri grško: ποιμήν pastir in kralj; tako Pines, Pineš, Pinež načelnik pinjarov. V sorodni litevščini se pastir veli pëmu. Kakor v slovanščini se vjemajo pomeni: pina, pinež in pinja, tako tudi v grščini: ποιμανῶ, weiden, hüthen, nähren, pflegen, besorgen, lenken, regieren, ποιμήν, Hirt, Anführer, Beherrscher, ποιμένιον, Heerde, Schafe, ποιμανδρια, Melkeimer. Kako naravne so razlage batj, batjka, batjuško, oče, vladar, pastirjev in kralj, baćva sod, posodva, v ktero so mleko, sir, maslo devali, in pa pines, pëmu, ποιμήν, pinja, ποιμανδρία. Kdor se še spomni na lastnost zemlje panonske, ktera je še danes vsa prikladna za živinorejo, ta se ne bo spodtikal nad našo razlago. Saj celó beseda Pan izvirno ne pomenja druzega kakor pastirja sansk. pâ, pascere gršk. παω, tako da ime Panonia v pradôbi druga ni značila, ko dežela pastirjev. Pan, Bato, Pines sama poznamovanja za pastirja čede in naroda — kako ljubeznjivo in idilično je bilo od nekdaj življenje Slovanov! Imena Pines, Pinesič še najdeš pogosto med ogerskimi Slovenci. V listinah osmega stoletja najdemo koroško-slov. imena: Penno, kar ni druga kot pëmu, penes, pineš. Pis.

*

Slovstvene stvari.

Labodska — ne lavantinska.

Iz Haloz. R. B. — Labod — slavno ime prekrasne naše slovenske vladikovine ima svojo prvotno domovino v labodski dolini, pri sv. Andreji na Koroškem. 1860. leta sem poskusil razvedriti in dokazati, da ni slovenski, ako pišemo ali govorimo: lavantinska vladikovina, nego labodska, ali pa, če se komu rači, laboška je po našem, opiraje se na to, da rečeni dolini narod pravi v slovenskem jeziku labodska, trgu pa Labod, takisto reki v oni dolini tekoči. Ovrgel me nikdo ni, vendar se je slišalo molmljanje v starem taboru, da ta razlaga nima povse zanesljivega stala, ker prê ime ni od dola, ne od trga Labod, ne od reke, marveč najbrže od nekega torišča, — grada ali grajščine, sklenjene vesnice ali trga Lavent, Lavant, Labant, kakor dokazuje dr. Tangl. Ta gospod namreč učí: a) da je vladikovina Lavant ime dobila od torišča — grada, sklenjene vesi ali trga, kjer je bila ustanovljena; b) ta Lavant ni bil nikjer indi, nego pri cerkvi sv. Andreja; c) najbrže je bila grajščina kake plemenite rodovine prejemše od nje ime, od 12. do 15. stoletja se nahajajo „gospodje Laventski“ (Herrn von Lavent); d) navadno je vladikovina ime dobivala po gradu: krška, sekovska. Za ustanov-

ljenja vladikovine je gotovo razun cerkve in grada Lavant bila neka naselbina, bodi-si vesnica ali trg, imajoča isto ime z gradom, tako da je Lavant oboje pomenilo. Toliko učeni g. doktor. — Prebravši to modrovanje sem do jedra okrepljen o resnici tega, kar sem razložno resnil, ker na imenu ničesa ni spremenjeno, vsaj grad Lavent, Lavant zahvaljuje mimo cuzljajoči reki ravno tako svoje dično ime, kakor dol in trg, in ako se reka zove v novi slovenščini Labod, dolina labodska, trg Labod, ne more se grad prijemši ime od reke inači zvati. V starejši dôbi so Koroščí nosnika ѫ, ѧ izgovarjali v polni vrednosti, tedaj laband ali labant = labѫdь (češki labuť, poljski łabąć, łabęć, łabędź), in dan današnji še govorijo vanča = lanča = leča. Pisava lavantinska vladikovina je iz latinskega priloga lavantinus in slov. končnice ski, tedaj neslovenska. Nemški pisalci, ne iznemši niti dr. Tangl-na, ne vedoči slovenski, dokle ne pomena besedi labant niso je mogli ponemčiti, inači bi gotovo bili sklepali kak Schwanburg; vendar pozneje se nahaja v sosedstvu na nemškem Štirskem Schwanberg, Schwanberger Alpen; kar je prestava imena laband ali labant = labod. Zgodovinarjem in mestopiscem ni treba razlagati, da reke, potoci dajajo imena okolicam, gradom itd. Kdo pameten bi se drznil trditi, da na pr. Dravberg ali Dravci so dali ime Dravi, ali še le od Ščavničarjev izvira Ščavnica? Edina pisava labodska ali laboška vladikovina je slovenska, vse drugo je hrparstvo po tujem, bodi-si uradno ali kako drugači ukazano.

Državne stvari.

Vitez Anton Hye,

novi minister pravosodja.

Cuique suum.

Našim bralcem je znano, da je sedaj minister pravosodja vitez Hye.

Marsikterega bode mikalo, kaj več o tem možu slišati, posebno ker so naši poslanci tudi njemu izročili en iztisek onega sporočila, ktero so izročili državnemu kancelarju baronu Beustu. Vitez Hye je tudi v pravniških okrogih na Slovenskem mnogo znana oseba, kajti veči del naših pravnikov se je tudi pri njem učilo na dunajskem vseučilišču, ker je mnogo let razlagal kazensko in naravno pravo. Že takrat so ga učenci prav radi imeli zarad njegove prijaznosti in dalje zarad prostoljubnih pametnih misli, ktere je vpletal v svoje razlaganje; vsak njegovih nekdanjih učencev bode mi pritrdil, da se je vsegdar trudil občutek za naravne človeške pravice, za napredek kazenskega sodniškega rokovodjenja in sploh za vse dobro v mlada srca vsaditi in buditi.

Leta 1848. je tudi on spadal k stranki, ki je pametno, pa ne prenapeto napredovanje in postave, tirjatvam sedanjega časa primerne, na svoje geslo napisala. Ko je pa videl, kako so prenapetneži zmiraj bolj nadvladovali, se je v tihoto nazaj stisnil in je pozneje pri zakonodajstvu delaven bil. Če tudi potem postave, izhajajoče pod Bachom, duhu časa niso bile primerne, vendar se to njemu ne more pripisovati, kajti znati se mora, koliko ovinkov in kakošne poti so te postave v nekdanjem skrivnem vladinem svetovalstvu (Staatsrath) hodile, in da glas posamnega moža med toliko raznimi glavami zmiraj vendar le en glas in tedaj v manjšini ostane. Bolje bi bilo, ako bi se prašalo: kakošne postave bi bile še le svitli dan zagledale, ako ne bi bil on kolikor mogoče, po svoji izvrstni vednosti postav raznih evropskih dežel in po goreči svoji govornosti branil, da niso — še slabše izpadle.

On je ko učitelj pa še poseben prijatel bil slovenskim dijakom; jih je pri vsaki priliki kakor dobre glavice hvalil in je tudi pozneje še marsikomu kaj pomagal, kolikor je mogel, in sploh je vsacega prav prijazno sprejel in poslušal. V obče ga je vse njemu neznano takrat zeló zanimivalo in prav rad se je podučeval in pogovarjal o razmerah naših slovenskih pokrajin.

Čeravno trd Nemec vendar je zmirom pripoznaval tudi pravico drugih narodov zastran veljave njihovega jezika v sodniškem, posebno kazenskem postopanju, in tako se je tudi po njem vpletel v red še zdaj veljavne kazenske pravde od leta 1853., §. 123. in 148., po kterem bi se morali v kazenskih rečéh zapisniki v slovenskem jeziku napisavati, ali pa, če se po nemško pišejo, jim prestava priložiti. Kakor smo nekdaj slišali, je takrat posebno v oziru imel ravno Slovence, kterim je mislil po tej poti ravnopravnost zagotoviti; al neprijatli ravnopravnosti so vedeli tudi ta §. omajati in se njega ogibati.

Nikdar se Hye ni sovražnika kazal nobenemu poštenemu in pametnemu početku, sploh pa tudi ne ravnopravnosti narodov, temveč je pripoznaje pravičnost takošnih tirjatev, utemeljeno v naravnih in večnih božjih postavah, z izvrstno svojo govornostjo zmiraj branil.

Ko je v novejšem času nadzornik vseh jetnišnic našega cesarstva postal, dobro je poznal, da je treba znotranjega človeka zboljšati in skušati, da se zopet človeško blagočutje pri takošnih zanemarjencih izbudi; zato je precej nagon dal, da so začeli tudi na to gledati, da bi jetniki v dolgih urah kaj pametnega, koristnega in pobožnega brali, namesti da bi drug druzega s pripovedovanjem doprinesenih hudobij le pohujševal. Začele so se po njegovem nagonu dobre podučne knjige za jetnike nabiravati in njegova skrbljivost tudi tukaj ni pozabila nenemških narodov; zato so prišli ukazi od ministerstva, naj se tudi za slovenske nesrečnike po vseh krajih slovenske knjige nabiravajo, kar, kakor je znano, se je izpeljevalo po državnih pravdnijah v Gradcu, Celovcu, Trstu in v Ljubljani.

Komaj je Hye službo ko minister pravosodja nastopil, bila je prva njegova skrb za ločenje sodnij od političnega upravstva in za zboljšanje celó nizke plače nižih uradnikov. Storil je, kar se je v naglici dalo storiti.

Mislimo po vsem tem tedaj, da se tudi mi Slovenci po blagi preteklosti tega ministra, če tudi nemškim liberalcem ni po volji, smemo nadjati, da bo on zahteve naših poslancev po pravici sodil pa jih tudi s svojo izvrstno govornostjo krepko zagovarjal, in da on utegne še najprvi biti, ki željam našega naroda, izročenim po naših poslancih, ustreže. Značajni mož se gotovo ni svoji preteklosti izneveril.

Dopisi.

V Londonu 23. julija. — Hvala Bogu! London je sopet na starem vretenu. Prihod namestnega kralja egiptovskega, civilne straže belgijske in pa sultana bi bil resnim, sicer le na denarne opravke mislečim Londončanom skoro glave zmešal. Ves London zdaj o ničesa drugem ne govorí kakor o sultanu, vicekralju in Belgijancih. Ako je „véliki Turk“ že hladnokrvne Angleže tako zavzel, kdo bi se čudil, ako bi Magjare, mu sorodne brate,*) sultanov fez še bolj začaral. — 15. julija zvečer obiskala sta sultan in kralj

*) Učeni Sasinek je unidan dokazal, da so Magjari mahomedanskega rodú.

egiptovski opero; ta večer v gledišče priti, seči se je moralo globoko v mošnjo; odbrani sedeži plačevali so se v parterji po 6 guien, to je, po 63 gold. v srebru, lože pa so se najemale po 50 do 60 funtov sterlinga, to je, po 500 do 600 gold. Ker je opera trajala komaj dve uri (vredilo se je tako zavoljo sultana), stala je po takem vsaka minuta tega petja one, ki so te sedeže imeli, najmanj 60 krajcarjev, to je, vsaka sekunda en krajcar. Pa med tem je večidel vse skoro le v sultana zijalo, in, kakor sem rekel, srečen je bil, kdor je le njegov fez videl, presrečen celó ta, kdor je gledal njegov premileni obraz, kterega Allah blaži! Sultan se je še precej po Londonu gibal, kar je za zaspanega Turčina pač nenavadno bilo, al kretali so ga menda njegovi ministri; to pa je ravno treba bilo, da se je Angležem prav prikupil; sprejemali so ga povsodi s hurra-klici, in ako bi človek po takošnem entuzijazmu soditi smel, sklenili so s Turkom največe prijateljstvo, celó najbolj zavzeti kristjani, kakoršnih le na Angležkem nahajaš, „velikega Turka“ hvalijo, da si sami ne vejo, zakaj. Veče hvale je vreden vicekralj egiptovski; on, akoravno bojda ni celó arabske krví, ima mnogo arabskega duhá, je prebrisan in marljiv mož, ki je za Egipt to, kar je Miloš Obrenović za Srbijo; zabavljal se je tukaj mnogo, pa pri tem si je tudi koristnih naprav ogledal in tudi ni zanemaril se nekoliko na poljedelstvo angležko ozreti. — Toliko sitna in že mnogokrat omenjena Reform-Bill, o kteri je bilo neskončnih govorov in prepirov v parlamentu in zunaj njega po vsej Angležki, dognala se bode in vredila, predno parlamentove seje minejo. Mislim, da potem bo tudi mir nekoliko o politiki, akoravno Tories in Whigs se gledajo kakor pes in mačka. — Pripoveduje se zdaj za gotovo, da slavni popotnik dr. Livingstone še v Afriki živí; kar pa zdaj Angleže najbolj jezí, je abisinski divjak cesar Teodor, ki ima več imenitnih Angležev zajetih in jih ne na prošnje, ne za denar, ne na grozenje izpustiti noče. Nekteri časniki že tirjajo, naj bi se primerno število angležke vojske v Abisinijo poslalo.

Iz Zagreba 28. julija. — Danes je bil za vse Jugoslavensko zgodovinsk dan: odprla so se vrata akademije jugoslavenske, zavoda, ki ima biti duševno središče za znanosti in umetnost naroda jugoslavenskega, — zavoda, v kterem je prestala razlika, kdo si Srb, kdo Hrvat, kdo Slovenec, kdo Bulgar, ker vsi se čutijo le Jugoslaveni. Ni čuda tedaj, da ne samo iz vseh okrajin jugoslavenskih carstva našega, temuč tudi iz srca srbske knježevine — iz Beligrada — so dospeli odlični rodoljubi. Samo po sebi se razume, da z Bogom se je pričela svečanost; gospodje akademiki, na čelu njim prečastni predsednik gosp. dr. Rački, so ob 9. uri se podali k preuzvišenemu gospodu pokrovitelju biškupu Strossmajer-u, da se mu poklonijo in ga sprejmejo v cerkev sv. Katarine, kjer je ob ½ 10. uri bila sv. maša brez vsake vnanje slovesnosti. Potem so se v kočijah peljali v dvorano národnega doma, ki bode vprihodnje tudi dom akademijni. Dvorana zdolej in na galerijah bila je vsa polna slušateljev moškega a tudi krasnega spôla. Ko Njih prevzvišenost stopi v dvorano, sprejmó ga gromoviti živio-klici. Vsede se potem na svoj stol; njemu na desno sedel je predsednik akademije, na levo pa tajnik Daničić, akademiki na obeh straneh na desni in levi — v obličji vsem bilo je odlično občinstvo. Začetni govor prevzvišenega pokrovitelja, ki je celo uro trajal, in govor predsednika, ki je trajal poli ure, bila sta mnogokrat pozdravljena s živahnimi živio-klici in isto tako na koncu njunem. Za tema govoroma je slavni Daničić, tajnik akademije, čital sporočilo, v kterem je popisal zgodovino akademije jugoslavenske, kteri je 10. decembra 1860 biškup Strossmajer z velikodušnim darom temelj položil, in nadaljeval je govor s tem, da je naznanil, kaj je akademija v zboru 25. dne t. m. vkrenila na svetlo dati kot prva dela, — priobčil je denarni stan akademije, ktere imetek v svoti šteje 285.644 gold. 44 kr., in naposled je razglasil imena novoizvoljenih članov (udov), med kterimi sta Slovenca gosp. dr. Miklošić na Dunaji kot častni član, in prof. Šubic v Gradcu dopisajoči. Pravih članov, kterih število je po pravilih omejeno na 32, šteje akademija dozdaj še le 23; volilo se bo tedaj 9 še le prihodnji čas; častnih in dopisajočih število ni omejeno po pravilih. Med deli, ki so že zdaj namenjeni za izdavanje in ktera bodemo našteli drugi pot, imenujemo danes le časopis, ki ga bode akademija izdavala 4krat na leto po 15 pôl, s honorarom od 30 do 50 gold. za pôlo. — Ob dveh popoldne je prevzvišeni pokrovitelj povabil na obed vse akademike in druge goste, ki so od blizo in dalječ prišli k tej svečanosti, in tudi domače odlične gospode, tako, da vseh skupaj je bilo okoli 60. Jako srčno in veselo je bilo gibanje pri obedu: ena duša, eno srce je bilo v vsem, kar se je izrazevalo v napitnicah brez konca in kraja. Pa tudi telegramov, morebiti blizo 50, je došlo iz vseh straní svetá, tako, da humoristični g. Kurelac, ki jih je po nakazu stola-ravnatelja čital, je imel ž njimi posla na kupe. Šesta ura je že odbila, pa še se niso vsi gosti poslovili od premilega gospoda pokrovitelja, ki jih je tako ljubeznjivo okoli sebe izbral. — Ob 8. uri je slavno pevsko društvo „Kolo“ napravilo otvorjenju jugoslavenske akademije na čast krasno besedo (koncert) — saj tako je rodoljubno to društvo v srcu mislilo, a svetu je simpliciter reklo, da je to njegov „tretji koncert“, ker ima 4 na leto in dan napraviti. A ne čudite se dragi čitatelji! temu nikakor: kakor v trojedni kraljevini v obče, tako je v Zagrebu zdaj tiho, — tiho, — tako tiho — kakor pri božjem grobu; a vendar ne videte nikakovih potrtih src, kajti „post nubila Phoebus“ — to je starodavna prislovica, ktera tolaži Hrvate s tem, da pridejo bolja vremena, ako Bog dá in sreča junaška.

Iz Celovca 26. julija. — Pri tukajšnji c. kr. deželni sodnii se bote podelili službi predsednika in temu uradu odločenega višega sodniškega svetovalca. Videlo se bo pri tej podelitev služeb, ali se bode oziralo tudi na koroške Slovence, kteri štejejo tretjino prebivalcev te kronovine ali ne. Do zdaj se ni moglo dobro govoriti o ravnopravnosti v jeziku pri tej sodnii, ker gospodje niso dosti zmožni, da bi v slovenskem jeziku obravnavali. Treba jim je bilo posebno pri končnih obravnavah tolmačev. Zopet se utegne tako goditi in bati se je, da bodete službi podeljeni takima gospodoma, ki ne umeta besedice slovenske, ali da še celó taki pride, ki sicer slovenski jezik zná, pa je morebiti sovražnik slovenstvu. Priložnost ima toraj vis. vlada pokazati, koliko ji je na národni ravnopravnosti ležeče. *)

V Ptuju. — V nedeljo 4. avgusta bode v sobah tukajšnje čitalnice beseda s tombolo in plesom. Začetek ob pol 9tih zvečer. Vsi udje, slavne čitalnice in rodoljubi se uljudno vabijo. Odbor.

V Kastvu 27. julija. — Ponosna in srečna je naša čitalnica vživaje visoko čast, da so prevzvišeni škof gospod dr. Josip J. Strossmajer, ki darujejo za vero, cesarja in narod vse svoje imenje in samega sebe, blagovolili v njo kot častni član pristopiti, in njej da-

*) Upati je, da se bode pravična želja koroških Slovencev izpolnila, ker se o novem ministru pravosodja bere, da ljubi ravnopravnost v vseh zadevah. Vred.

rovati veliki dar od 100 gold. a. v. Prevzvišenemu in visokodušnemu gospodu se s tem očitno zahvaljujemo za velik dar, kteri nas bo užigal, da bomo tudi mi pripravni posvetiti vse za vero, cesarja in narod.

Odbor.

Iz Jelšan. — V nedeljo 4. avgusta napravi naša čitalnica slovesno besedo, h kteri se prijazno vabijo vsi udje in tudi drugi za národno stvar vneti rodoljubi.

Odbor.

Iz Solkana 20. julija. — Beseda dijakov goriške gimnazije 2. svečana v spomin Valentinu Vodniku je nas Solkance, tako rekoč iz polnočnega spanja prebudila in začelo se je koj neko od dne do dne bolj živo gibanje, ktero je rodoljubno oko z radostjo opazovalo. V malo dneh potem, ko se še nihče nadjal ni, raznese se glas: v Solkanu napravljajo slovensko čitalnico. — In glejte, preteklo je komaj nekaj mesecev, in že imamo čitalnico, budilnico národne zavesti, potrjeno od vis. c. k. namestništva, ktero smo s pomočjo tukajšnjih, posebno pa mnogo vnanjih rodoljubov preteklo nedeljo 14. t. m. slovesno odprli. — Zvečer ob 8. uri začela se je beseda v sobani oblečeni v narodni obleki in ozaljšani s tribojnimi zastavicami; stene so kinčali okusno napravljeni jedernati napisi, pa slike slovenskih pesnikov ovenčane z lavorikovimi venci; na stropu so se lesketale zvezdice z imeni slovenskih veljakov vse prepletene z venci in rožicami. Sliki cesarjevi nasproti stal je ilirski grb; svetilnik na sred sobane visel je pa na grbu jugoslovanskem. Vse to se je pri krasni svečavi čarovno spreminjalo in tù se je med gromom možnarjev začela beseda s čveterospevom „Solkanska“, ktero nam je visokospoštovani pesnik g. Miroslav Vilhar za ta dan zložil. Slava mu! Sledili so potem govori, deklamacije in pesmi, ktere so goriški dijaki tako gladko in izvrstno peli, da ni bilo miru pred, dokler niso vsako ponovili. — Po besedi je bil skupni obed in med gosti smo videli slavnoznanega gosp. dr. Lavrič-a, kteri nam je veliko lepega na srca govoril in reči moramo s pesnikom:

Govor mu gladko teče, resnice je izvir,
Beseda res da rani, al v rane vlije mir.

Imeli smo tudi v naši sredi znanega domorodca g. Matevža Trnovca, kteri ne samo, da nas je celi večer s svojim humorom kratkočasil, nam je še v spomin sonet zložil, ki nas lepo budí k živahnemu domoljubju. Razun mnogo gostov iz bližnje Gorice so nas s svojo nazočnostjo počastili tominski pevci in drugi rodoljubi in rodoljubkinje, med temi ljubeznjiva gospodičina Jozepina Vilharjeva. Vsem srčna zahvala! V tej veseli družbi, kjer se je vrstila napitnica za napitnico, pesem za pesmijo, radovali smo se do belega dné težko ločivši se od predragih nam gostov. — Hvala vsem, ki so nas duševno in materijalno podpirali, posebno goriškim gimnazijcem, med njimi g. Jožetu Kocijančič-u, kteri neutrudljivo iz golega rodoljubja o prostih urah dijake v slovenskem petji podučuje. Posebno hvalo naj sprejme še g. župnik France Podreka in goriški dijaki za toliko lepih knjig, ki so jih čitalnični bukvarnici podarili, iz kterih bodo naši vaščanje dobili obilo poduka o kmetijstvu, gospodarstvu, rokodelstvu, obrtnii itd., kar morejo vse v svoj prid obrniti, ako hočejo, da priroma blagostanje tudi do njih vrat. Tedaj kviško rojaki, da nam pride dôba zlata!

Postojna 26. julija. — Že 30. aprila smo vložili pri deželni vladi prošnjo za dovoljenje čitalnice, pa še ničesa ni prišlo nazaj! — Morebiti jo kak gospod s prevelike ljubezni pri sebi pridržuje?

Novomesto 25. julija. + — Preteklo nedeljo napravila je tukajšnja čitalnica izlet v bližnji kraj Bršlin in sicer na ondotni vrt, kteri je lastnina pl. gospoda Langerja in kterega ima sedaj v najemu krčmar gosp. Vindišar. Zvezan je bil s tem izletom blag namen, kajti predstavljale so se na tem vrtu znane dve slovenski igri: „Strup“ in „Bob iz Kranja“ v korist siromašnih, ne davno pogorelih prebivalcev vasí Zgornje težke vode. Obilna množica ljudstva je privrela od blizo in daleč skupaj, in prav modra misel je bila čitalničinega odbora, da je v ta namen gledišče na prostem napravil, kajti zvun vročine še za četrtino zbranega občinstva ne bi bilo prostora v čitalniški dvorani. Igrali so sami mestjanski gospodje in mestjanske gospodičine; vsi so rešili svoje naloge tako izvrstno, da je bilo veselje. Tudi pesmice, ktere so vpletene igri „Bob iz Kranja“, so bile prav dobro, posebno one, ki jih je pela potinja Nežika pod vodstvom g. Kravsa. Pokazalo se je pri tej priliki zopet, kaj zmore trdna volja in marljivost, in da tudi prostovoljci, ako jih živo rodoljubje navdaja, morejo dospeti navadne plačane igralce. Kjer smo pri tej priliki zopet videli, da imamo za slovenske igre pri naši čitalnici izvrstne močí in razun teh tudi še druge, ktere zdaj niso na vrsto prišle, imamo le še to željo, da kmalu zopet kake nove slovenske igre tiskane na svitlo pridejo, ktere moremo z našimi obilnimi močmi predstavljati, drugači nam poide gradiva. Počastili so to veselico tudi nekteri domoljubni gospodje grajščaki iz okolice s svojimi rodbinami, ki so bili jako zadovoljni sè zanimivo veselico. Po igrah se je pa mladi svet malo porajal, na mizah po vrtu pa se je veselo in dobre volje pomenkovalo in večerjalo, pa so se tudi mile domače slovenske pesmice prepevale, dokler ni že prav pozna nočna ura prijazno družbo na razhod klicala. Godel je pri tej zabavi en oddelek naše mestne glasbe, kteri je, žalibog! pretekli teden vodja g. Pšenica umrl. Pokojni je bil do zadnje ure neutrudljiv v svojem poslu, tukajšnjo glasbo v prav dober stan spravil, marsikaj domačega v glasbo je zložil in učence svoje tudi národne muzične skladbe učil, tako, da naša mestna glasba kaj več zna, nego to, kar se, žalibog! še pogostoma po Slovenskem sliši, namreč tistih kosmatih okroglih, kulturonosnih „Gassenhauerjev“ in „Šnadahüpfeljnov“ iz dunajskega Lerchenfelda. Želeti je, da bi se kmalu kak nov vodja mestjanski glasbi poiskal, ki bi bil pristojen naslednik ranjcemu. — Včeraj je bila slovesna žalostna maša z navadnim cerkvenim obredom po ranjcem cesarju mehikanskem Maksu.

Iz Polč na Gorenskem 28. julija. — Pri nas segajo tatinske roke po kozlih kakor mačka po miših. 16. dan t. m. sta na Polski planini blizo sv. Petra bila vkradena 2 kozla vlanšaka (čez leto stara), mulasta, eden črn, drug rdeč. Kdor pripomore, da se tatvina izvé, mu zagotovljam primerno plačo. 17. dne t. m. zjutraj pa sta bila tudi 2 kozla v Mostah v brezenski fari po nizki ceni prodana, tudi vlanšaka. Kdor ju pogreša, naj ju pride pogledat.

Jože Pohar (Pušman) hiš. št. 6.

Iz Dola 27. jul. J. V. — 24. dne t. m. se je na kantonski cesti, ktera pelje čez železnico, velika nesreča zgodila. Neki kmet iz Iga je ponoči peljal vino; ko na železnico pride, prisopiha hlapón in mu odtrga s štango vred konja, kterega je na drobne kosce raztrgal; kmet pa je bil tudi ranjen, da so ga v bolnišnico nesli; zadnji konec vozá je ostal na mestu. Kdo je kriv te nesreče, tega ne vemo; popred je bil čuvaj zmiraj zraven, da je držaje zaprl, zdaj pa iz kolodvora zaperajo. Radi bi se pritožili, pa ne vemo, kam se obrniti? Povejte nam, drage „Novice.“ *)

*) Po naših mislih so take dogodbe tako važne, da c. k. okrajna gosposka že sama po sebi iz ozira očitne varnosti mora tako nesrečo v preiskavo vzeti. Naj tedaj soseskini možje stopijo k nji, da se izvé, kako in kaj. Vred.

Iz Ljubljane. *(Iz deželnega odbora.)* V seji 19. t. m. je bilo med drugim obravnano in sklenjeno to-le: Več občin je prosilo privoljenja, da bi vpeljali neke takse na pr. za sprejem v občino, za stavbine oglede, za ženitevske oglasnice itd. Ker ne bi bilo prilično, za vsako tako prošnjo posebej dati deželno postavo, zato je bilo sklenjeno, prihodnjemu deželnemu zboru predložiti splošno deželno postavo za občinske takse z dotičnimi tarifami. Da se izvedó želje vseh občin, zato se o tej stvari povprašajo vsi občinski odbori, kaj in kako mislijo. — Služba deželnega kasirja je bila oddana Fr. Ravnikarju, prvemu oficijalu deželnega računstva; trije drugi deželnega računstva uradniki (Kremžar, Hofman in Urbas) so se pomeknili vsak za stopinjo više. Opravila pisarničinega predstojnika so se izročila deželnemu tajniku Hofbauer-ju, ki začasno od blagajnice prevzame drugi ključ; g. deželnemu odborniku Kromer-ju je bil izročen tretji ključ. Služba drugega ingrosista pri deželnemu računstvu s 550 gold. letne plače se razpiše. — Na posvetovanji je bil novi jedilni red v deželni bolnici, ki je bil z malimi spremembami odobren po predlogu, kterega ste bili storili vodstvo in predstojnica milih sester. Dalje je bilo sklenjeno, da bodo bolnici za naprej po določeni vrsti zdravila dajale vse štiri ljubljanske lekarnice. — Ogled, ki ga je vès deželni odbor z gosp. deželnim glavarjem na čelu pred nekoliko dnevi imel v vseh oddelkih deželne bolnice, je pokazal, da je treba marsikterih stavbenih poprav. Bilo je toraj sklenjeno, neutegoma lotiti se neogibnih popravil in v prihodnjem deželnem zboru opravičiti te stroške. — Ker se v blaznico (nornišnico) ne more več sprejemati norcev zarad pomanjkanja prostora, zato je bilo sklenjeno, da posebna komisija, pri kteri bodeta medicinalni svetovalec g. dr. pl. Andriolli in deželni odbornik g. dr. Jan. Bleiweis, pregleda vse blazne, da se iz blaznice izpusté tisti, ki so toliko ozdraveli, da niso več nevarni. — Med mnogo drugimi stvarmí v občinskih in zasobnih zadevah bilo je tudi pretresovanje o dodatku, kterega je g. Anton Globočnik poslal k svoji knjigi: „opravki, ktere imajo županje.“ Ker ti dodatki ustrezajo zahtevam deželnega odbora, zato je bilo sklenjeno, da se rokopis precej izročí tiskarnici. V kratkem ta občinskim predstojnikom koristna in potrebna knjiga na svetlo pride v založbi Egerčine tiskarnice.

— Kakor slišimo iz gotovega vira, ni bilo v klubih Slovencev, Tirolcev in Poljcev zarad glasovanja o Herbst-ovih predlogih nič gotovega sklenjeno, ampak se je pripustilo vsakemu poslancu na prosto voljo. Odtod izvira to, da so nekteri Poljci glasovali za-nje, nekteri zoper nje. S tem je tudi dr. Klunovo glasovanje opravičeno oziraje se na klub. Vendar bi prav srčno želeli, da bi dr. Klun tudi o tem vprašanji v soglasji bil s svojimi tovarši, z dvomljivim mnenjem svojih volilcev in vseh Slovencev. Zlasti točka o ločitvi šole od cerkve za napredek in omiko naroda našega je važna tako, da se nadjamo na strani drugih naših poslancev viditi ga, ko pride ta stvar k meritoričnemu odloku.

— Po cesarskem sklepu od 17. junija t. l. je vas Mengeš, oziroma Véliki in Mali Mengeš s Pristavo povzdignjena med trge.

— Visokospoštovani c. kr. deželni glavar gospod Konrad pl. Eybesfeld je pretekli teden s svojim obiskom počastil učilnico podkovstva in živinozdravilstva in pa vrt kmetijske družbe na Poljanah. Predsednik družbini gospod Fid. Trpinec, vodja učilnice dr. Jan. Bleiweis, učitelj podkovstva in živinozdravilstva gosp. Skalè in oskrbnik družbinega vrta gosp. Schollmajer so mu razkazali vsak svojo stran. Prečastiti gospod deželni poglavar, ki je sam véliki posestnik na Štajarskem, je radovedno ogledaval vse in izvedeno popraševal za to in uno, in zadovoljen zapustil obojni zavod kmetijske družbe.

— Gosp. dr. Jan. Bleiweis, pravi ud jugoslavenske akademije, se je v saboto podal v Zagreb k glavni in svečani skupščini. Na poti po železnici je v veliko svojo radost srečal gospoda Ljubišo, državnega poslanca dalmatinskega, ki je v isti namen iz Dunaja potoval v Zagreb. Jako drago nam je slišati, da izvrstni rodoljub jugoslavenski zarad onega mnogo obrekovanega adresinega glasovanja naših poslancev z onega stajališča sodi to glasovanje, kakor so ga sodile „Novice.“

— Z nepopisljivim veseljem moremo naznaniti, da slavni naš Koseski, čegar poezij smo Slovenci mnogo let premilo pogrešali, je „Novicam“ poslal pesem o silovitem konjiku Ivanu Mazepa, hetmanu Ukrajnskem pod naslovom: „Mazepa Jovan, Hatman ukrajnski dobe Petra Vélikega. Pravlica zgodbe resnične po Byronovi istega imena svobodno pel in pomnožil Jovan Koseski.“ — Kmalu začnemo tiskati prekrasno to delo.

— *(Razjasnilo.)* Ponoči od 23. do 24. t. m. se je pripetila poleg Schantelnove hiše na vélikem trgu neka nerodnost, ktere so se udeležili tudi nekteri udje „Južnega Sokola.“ O tem je po našem mestu nastal velik hrup in krik, kteri se je tudi razširil po deželi naši in po časnikarskih peresih celó zunaj nje. Kakor je navadno v takih rečéh, je laž preségla méro resnice o tej dogodbi, ktera se suče okoli ponočnega tepeža, tako, da so se slišale grozne, že na prvi videz neverjetne pravlice. Kazalo se je na prvi hip preočitno in debate v nekterih gostilnicah potrjujejo to prav do dobrega, da so se nekteri ljudje z vidnim veseljem poprijeli te priložnosti, da ob enem natolcujejo celo društvo „Sokola“ in pa še posebno našega župana, kteri je po naključbi mimo gredé na to nerodnost naletel in po svoji dolžnosti razkačene prepirače pomiriti si prizadeval, kakor so to večkrat osebno storili prejšnji cesarski policijski načelniki. Celó abotno pa je to, da so nekteri verjeli hudobnim jezikom, ki so zarad te županove nazočnosti po mestu trosili laž, da se je tudi on sam te nerodnosti udeležil!! Kaj neki bi bili še le govorili strupeni jeziki, ko bi bil župan, zapazivši prepir, meni nič tebi nič mimo šel in bi ne bil miril razdražencev, in ko bi se bila potem pripetila kaka huja nesreča! — Kakor „Triesterica“ piše, bila je pri deželnem poglavarji deputacija z dr. Uraničem na čelu, in čeravno ni dosegla vsega, kar je zahtevala, vendar je dosegla to, da se je začasno ustavilo delovanje Sokola, menda dokler se po sodnijski preiskavi, ki se je pričela, ne razjasni, kako da je bilo. Lačni dopisuni „Triesterčini“ in druzih časnikov te baže*) imajo zdaj zopet priliko, marsikteri sold prislužiti si s svojimi presiljavami in lažmí. Tako na pr. se iz Ljubljane piše „Triesterici“: *„Tepeži so pri nas na dnevnem redu; niti v mestu, niti na kmetih človek ni več varen zdravih rok in nog.“* Hotela je menda reči: „sreča moja, da moj, kakor tudi Prešini in Tagespoštni dopisun imajo še zdrave ude, drugi so menda že vsi ob nje!“ *„Skoro nikdo si ne upa brez orožja iti iz mesta“* — to je, nikdo ne nosi orožja. *„Še celó*

*) Graški „Telegraf“ je ravnokar na dolgem motovilu prinesel sestavek, v kterem se grozí nad pretepi v Ljubljani in na Kranjskem sploh, češ, da kaj tacega se ne godí nikjer!! V istem listu in to brž na drugi strani pa pripoveduje od pretepov skor vsakdanjih in popisuje pretep v nemškem štajarskem Bruku, pri kterem je bilo več oseb z nožem ranjenih. Ta časnik mora grozno slabega spomina biti, da na drugi strani že pozabi, kar čenča na prvi!

v mestu je svetovati z revolverji in pištolami oboroženemu hoditi“ (!!!) Radi bi poznali le enega človeka zdrave pameti, ki tako oborožen po mestu hodi; naj nam ga dopisun pokaže, prosimo. *„Naš klic* — nadaljuje „Triesterica“ — *se glasi: naj se razpusti čitalnica, zlasti pa „Sokol“, kajti odtod izhaja vsa sirovost in nesrečno počenjanje.“* To poslednje tedaj je jedro (des Pudels Kern) dopisa; in da bi dopisun dosegel svoj namen, zato psuje, obrekuje in kuje laži na cente in prosi, da se zadušé národna društva! *„Naša mestna policija ali pa nič!“* pravi dalje. Ali slišite, kako naši „liberalci“ vpijejo po policiji? O ti precartan „liberalizem“ ti! Naši mestjani pa vedó, da malokdaj je bilo v našem mestu tako malo prestopkov zoper varnost osebe, premoženja itd., kakor ravno ta čas, odkar mesto ima lokalno policijo v svojih rokah. Kako je to, da „Triesterica“ ne vé tega (kar bi vendar morala v Trstu videti z lastnimi očmí, če jih ima) namreč tega, da tudi cesarska policija nikodar ne more v okom priti vsacemu prelomljenju postav. — Pritaknil je „Triest.“ dopisun naposled še tudi to laž, da je prečastiti c. k. deželni glavar pozval dr. Bleiweisa kot predsednika čitalnice k sebi in mu prepoved dal, da se v čitalnici ne sme ruska carska pesem peti. Prepoved te pesmi veljá za vse javne prostore in je bila mestni županii za oklic poslana. Dr. Bleiweis-a pa c. k. deželni glavar nikoli ni zato k sebi poklical, niti mu te prepovedi naznanil. — Zarad omenjene dogodbe, ktero najbolj obžaljujejo rodoljubi, ker taki in enaki pripetki so nasprotnikom narodne ravnopravnosti prav voda na njih umazani mlin, je dr. Costa Sokolovcem brž drugi dan (25. dne t. m.) poslal resen opomin, s kterega posnamemo te-le besede: „Prijatelsko Vas opominjam, naj se vsak vsigdar in povsod pošteno obnaša, in vso svojo moč in svoj upljiv obrača na to, da se tudi drugi držé tega pravila. Pomislite, da ljudjé preradi očitajo našemu društvu in celó národnim društvom sploh, kar en ud pregreší! Pomislite, da si moramo prijatlov pridobiti. To pa je le mogoče s poštenim, možatim vedenjem in s prepričalnim razjasnovanjem naših načel in namenov. S telesno močjo ne boste nikogar prepričali! Pri miru tedaj pustite tiste, ki niso vaših misel, in ako menite, da Vas je kdo razžalil, nastopite postavno pot. Samolastna pomoč je po postavah prepovedana, in ima žalostne nasledke ne le samo za-nj, ki se je posluži, ampak tudi za cela društva. Rabite mlado, vročo kri za resne naloge: omiko in čast ljubljenega naroda našega, in ne trosite svoje močí za gole demonstracije brez namena in dobrega nasledka!“

— *(Dramatiško društvo.* — IV. in V. seja začasnega odbora.) Zarad neugodnih okoliščin ni mogel začasni odbor nekaj časa imeti nobene seje, kajti zadnja bila je 1. junija. Ponudba gg. Grasselli-ja, Nolita in Stareta, da spišejo „priročno knjigo za slovenske diletante“, se je sprejela z hvalo in se ta knjiga že piše. Gosp. Drahslar izrekel je željo, naj se dobí igra „mlinar in njegovo dete“, da se igra na vseh vernih duš dan. Gosp. Šauperl-ov prevod „Hamlet“ naj se izročí pregledovalcem, ravno tako igra „Slovenski Jurček“. V peti seji 20. t. m. predložil je tajnik igro „mlinar in njegovo dete“ ter je bilo sklenjeno po dolgi debati, da se izroči pregledovalcem, da popravijo, kar je zastarelega v jeziku in da se bode igrala — ako bo mogoče — na vernih duš dan.

Igri: „Jurčkove prikazni“ poslal g. Rebec in „ravna pot najboljša pot“ poslal g. Tomšič se izročite pregledovalcem. Predlog, naj se izplača Egerju račun za tiskovino 16 gold. 50 kr., se sprejme. Tajnik Noli stavi predlog, naj se razpiše darilo za izviren tekst komične operete, gledé na željo naših domačih skladateljev in potrebo, da dobimo tudi dobre spevoigre. Gosp. Ravnikar podpira ta predlog in odločuje 20 gold. in trmin na 3 mesece. Predlog se sprejme, in določi 20 gold. gledé na pičli denarni stan društva, ki ne pripušča večega zneska. Ta razpis naj se naznani v vseh slovenskih listih. Gosp. dr. Poklukar pokloni društvu nekaj laških knjig, ki se hvaležno sprejmo. Gg. Ravnikar in Noli se imata pogovoriti z gledišćinim vodjem g. Zöllnerjem zarad igranja v gledišču in poročati v prihodnji seji. Za režiserja igre „tat v mlinu“, ki se ima meseca septembra igrati v gledišču, se volita gg. Drahslar in Ravnikar. Odločijo se še gospodje, ki prevzemó vabilo gospodičin in se sklene s tem seja.

Gosp. udom c. k. kranjske kmetijske družbe!

Častiti gospodje udje so po predstojniku svoje poddružnice dobili vabilo, naj bi se naročili na bronasto ali sreberno svetinjo, ktero dá kmetijska družba kovati v spomin svoje stoletnice. Ker odbor do 10. dne meseca avgusta mora vedeti, koliko je naročnikov na svetinjo, prosimo lepo častite gospode, ki želijo to spomenico imeti, **naj podpisanemu odboru brž naznanijo:** ali želé bronasto, ki bode veljala k večemu 2 gold., ali pa sreberno svetinjo, kteri cena bode od 8 do 10 gold.

Odbor c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Turški sultan Abdul-Aziz (32. car turški iz plemena Osmanov), ki je v saboto prišel na Dunaj, zdaj zvonec nosi v glavnem mestu avstrijskem; al ni čuda, saj — kar Turčija stojí — ni noben njenih vladarjev potoval zunaj Turčije po svetu. Cesar sam ga je sprejel z veliko častjo in mu stanovanje dal v gradu svojem v Schönbrunu. V tem pa ko sultan se raduje nad evropejsko kulturo, divjajo žalibog! Turki domá kot divja zver nad kristijani bulgarskimi! — Državni zbor je za več tednov odložen. Še le 8. ali 10. avgusta se začnó razprave med poslanci dunajskega in ogerskega zbora, ki pa še ne vedó prav, kako bi se poprijeli svoje naloge. Zdaj še le pride najvažnejša stvar v razpravo: zdaj še le gré dvalizmu za glavo; zdaj pa se bo tudi pokazalo, kdo hoče Avstrijo, kdo ne. Ko je ministerstvo v državnem zboru že dvakrat padlo s svojimi predlogi, ker je nemška centralistna levica proti njemu glasovala, se sliši, da si kancelár Beust išče že na drugi strani svojih prijatlov in podpornikov. Kdo bi bil mislil, da tako kmalu se razruši organizacija tiste stranke, ki se je ponašala s tem, da stvari Cislajtanijo in jej bo dajala postave! Le kar je zdravo, to obstojí; kar je puhlo, kmalu razpade. — Kakor „Zukunft“ piše, se v Vacovem (Waizen) na Ogerskem razpošilja poziv, v kterem se med drugim to-le bere: „Eljen (živio) Košut! 18 let nismo smeli ziniti tega imena, al iz srca nam ni zginilo. Za imenom svetega odrešenika je ime Ljudevit Košut največe v naši zgodovini. Odkrite se! Eljen Košut!“ — Magjari imajo tedaj tudi svojega boga!

Za pogorelce v Koritnici so darovali:

Gosp. grof Lamberg posestnik bistriške grajščine na Štajerskem 5 gold., gosp. France Čarman iz bistriškega grada 2 gold., gosp. Janez Ferjančič iz Knežaka na Pivki 5 gold.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.